

Kenmerk: 2026/WIBON-CONSULTATIE/GPKL- Stichting RIONED

Onderwerp: Zienswijze conceptwijziging Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken (WIBON)

Datum: 02 april 2026

Inleiding

Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL) en Stichting RIONED reageren met dit schrijven op de voorgenomen wijziging van de WIBON. De ondergrond van Nederland is een schaarse ruimte waarin de ambities voor woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie en dataverkeer samenkomen. De WIBON is de ruggengraat voor een veilige uitvoering van deze opgaven en voor het beheer en de vervanging van alle bestaande infrastructuur.

I. Fundamentele bezwaren tegen de registratie van particuliere netten (Art. 6a)

De voorgestelde verplichte taakuitbreiding voor gemeenten om als 'loket' en 'verwerker' voor particuliere netgegevens op te treden, is onuitvoerbaar en ongewenst.

- **Oneigenlijke taak en verstoring marktwerking:** Het registreren van kabels is een particuliere verantwoordelijkheid die prima kan worden uitgevoerd door serviceproviders. Het is een markttaak in plaats van een overheidstaak. Door de taak naar te leggen bij de gemeenten wordt de marktwerking verstoord en wordt het takenpakket van de gemeenten onnodig vergroot. Bovendien zijn lang niet alle gemeenten hierop ingericht en moeten zij extra investeringen doen voor het uitvoeren hiervan. Wij adviseren om particulieren zelf verantwoordelijk te maken via de bestaande private Klic-win-services, een **centraal portaal bij het Kadaster**, of via gemeenten die dit uit eigen beweging wel aanbieden. Dit houdt de verantwoordelijkheid bij de eigenaar en voorkomt dat gemeentelijke middelen verplicht worden ingezet voor private belangen.
- **Juridische aansprakelijkheid en privacy:** Als een gemeente gegevens van een burger verwerkt in haar beheer- en ontsluitingssystemen, ontstaat er een impliciete kwaliteitsgarantie. Wanneer een grondroerder schade veroorzaakt door foutieve data die door een gemeente is ingevoerd, zou de aansprakelijkheid bij de overheid kunnen komen te liggen. Dit risico is ten onrechte niet afgedekt. Bovendien roept het verwerken van particuliere gegevens complexe AVG-vraagstukken op die in het voorstel worden genegeerd.

- **Onrealistische kosten- en tijdsraming:** In de Memorie van Toelichting (MvT) wordt uitgegaan van gemiddeld 55 minuten per aanvraag en slechts enkele uren per gemeente per jaar. Uit praktijkcijfers van gemeenten blijkt dat het werkelijke aantal particuliere eigenaren vele malen hoger ligt dan het geschatte totaal van 500 voor alle gemeenten, dat de tijdsbelasting per registratie flink hoger is én dat het in de berekening gehanteerde uurtarief absurd laag is. De ervaring van gemeenten die de registratie en ontsluiting van liggingsgegevens van particuliere netten nu al uitvoeren is dat het maken van goede afspraken en de vaak gebrekkige aanlevering door particulieren ervoor zorgen dat de werkelijke werklast en dus de kosten vele malen hoger liggen dan wordt voorgesteld.
- Registratieplicht voor alle particuliere kabels en leidingen op particuliere grond brengt onnodig administratieve lasten voor bewoners met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan voedingskabels voor tuinverlichting of mini-fontein. Een generieke verplichting zonder onderscheid naar relevantie geeft voor de burger onnodige regeldruk en voor alle partijen onnodig werk en kosten. GPKL en Stichting RIONED vinden dat een duidelijk afwegingskader moet worden opgesteld om te bepalen welke kabels en leidingen voor de registratieplicht in aanmerking komen en welke niet. Leidingen die bijvoorbeeld in contact staan met WKO-installaties in de openbare ruimte moeten wél onder de registratieplicht vallen.
- Mocht het kabinet vasthouden aan het voornemen om de registratie en ontsluiting van liggingsgegevens van particuliere netten via de gemeenten te laten lopen, dan dienen de gemeenten gecompenseerd te worden voor de kosten en inspanningen die deze verplichting veroorzaken.

II. Verscherping registratieplicht professionele 'particuliere' partijen

Gemeenten signaleren een grijs gebied. Veel professionele partijen (VvE's, beheerders van zonneparken, tankstations, WKO-exploitanten) registreren hun netten momenteel niet, waarbij zij vaak ten onterechte een beroep doen op wat zij zien als uitzonderingsregels (zoals Art. 4 RIBON).

- **Einde aan de discussie:** Wij verzoeken met klem om een expliciete aanscherping waarbij alle entiteiten die handelen in de uitoefening van een beroep of bedrijf verplicht zijn hun netten te registreren, ongeacht of dit hun kernactiviteit is.
- **Wegnemen verwarring over 'Grotendeels op eigen terrein':** De huidige formulering in de RIBON leidt tot juridische haarkloverij en wordt aangegrepen als

grond voor het niet-registreren en ontsluiten. Wat ons betreft dient elk net dat de openbare ruimte doorkruist of raakt zonder voorbehoud geregistreerd te worden.

III. Technische eisen voor een toekomstbestendige datavoorziening

Om de doelstellingen van de energietransitie en de Omgevingswet (DSO) te halen, veilig graven in de ondergrond te bevorderen, bestaande infrastructuur te beschermen en grote opgaven te realiseren zoals klimaatadaptatie, grootschalige woningbouw en vervanging van verouderde infrastructuur, moet de informatie-uitwisseling kwalitatief naar een hoger plan:

- **De Z-waarde (Diepteligging):** In een drukke ondergrond is 2D-informatie onvoldoende. Voor nieuwe netten moet de Z-waarde (diepte ten opzichte van NAP) verplicht gesteld worden. Dit is de enige manier om 3D-ontwerpen en conflictvrije planning mogelijk te maken.
- **Boringen/persingen/sleufloze technieken:** Deze vormen momenteel een 'blind spot' in de ondergrond. Wij vragen met klem dat de werkelijk gerealiseerde ligging van boringen wettelijk verplicht moet worden ontsloten via de KLIC. Wij dringen er bovendien op aan dat het aannemers/boorpartijen verplicht wordt machine readable data (bijv. XML) op te leveren in plaats van een gesloten document (zoals PDF).
- **Topologie en Materiaal:** Het ontbreken van topologische relaties (welk lijnstuk hoort bij welke verbinding) maakt het onmogelijk om complexe bochten te interpreteren. Daarnaast moet het veld '**diameter**' (ook voor niet-ronde profielen) en '**materiaal**' verplicht worden gesteld om graafschade door onverwachte materiaalbreuken te voorkomen.
- **Ondersteunende objecten:** Breid de informatie-uitwisseling uit met objecten die de graafruimte fysiek beperken, zoals funderingspalen onder riolen, damwanden en WarmteOverdrachtStations (WOS) als vlakobject.
- Het is wenselijk dat buitendienstgestelde voorzieningen expliciet opgenomen worden in de informatieleveringsplicht
- Voor de nauwkeurigheid van de datasets stellen we voor aan te sluiten bij de eisen van de BGT voor gelijksoortige objecten (zie Basisregistratie Grootschalige Topografie Gegevenscatalogus BGT 1.2)

IV. Proces- en Gebiedsregie

De rol van de gemeente als **beheerder van de openbare ruimte** komt in de huidige WIBON onvoldoende uit de verf. De gemeente is meer dan een netbeheerder; zij is regisseur van de onder – en bovengrondse (openbare) ruimte.

- **Implementatie NPR 7171-2:** Wij verzoeken om de processtappen van deze richtlijn te verankeren in de wetgeving. Dit dwingt tot een betere voorbereiding en afstemming tussen opdrachtgevers, grondroerder(s) en beheerder (regisseur), wat cruciaal is voor een goede uitvoering van de projecten. Duidelijke communicatie vooraf en tijdens het proces tussen netbeheerders en regisseur zal uiteindelijk leiden tot een beter ‘leesbare’ ondergrond en minder directe en indirecte graafschades.
- **As-Built registratie:** Verplicht registratie direct na de fysieke aanleg (as-built), en niet pas na oplevering van het totale project. Nu zitten er soms jaren tussen de daadwerkelijke aanleg van bepaalde netten en de uiteindelijke oplevering van het gebied/project, wat leidt tot informatieverlies en onnodige graafrisico's voor andere partijen die in de tussentijd in hetzelfde gebied werken.
- **Afwijkingen-registratie:** Ontwikkel een landelijk, laagdrempelig portaal waar afwijkingen in ligging, buitendienststellingen en de daaraan verbonden opruimplicht direct gemeld en ontsloten kunnen worden.
- **Registratie toekomstige werken:** GPKL en Stichting RIONED zouden graag de registratie van toekomstige (geprognosticeerde) kabel- en leidingnetwerken in de informatie-uitwisseling willen terugzien. Vooral de werkzaamheden aan de energietransitie vragen langdurige voorbereiding en het zou ter voorkoming van plan/faalschades goed zou zijn om ook de toekomstige netwerken en tracés in beeld te hebben.

Scope groter dan kabel- en leidingnetwerken: Naast dat de doelstelling ‘het voorkomen van graafschade’ kan worden uitgebreid met het ondersteunen van processen ter voorkoming van planschade en onnodige verleggingen wijzen wij er ook op dat graafschadebescherming natuurlijk ook van toepassing is op ondergrondse infrastructuur in bredere zin: waterbergings- en infiltratievoorzieningen, boomkragen, wegfunderingen, afvalverzamelersystemen, blindgangers.

Hoewel dat in deze WIBON-herziening nog niet volledig meegenomen zal kunnen worden, dringen we erop aan dat het kabinet gaat toewerken naar een verplichte ontsluiting van liggingsgegevens van alle ondergrondse objecten en systemen in de openbare ruimte. Door in de wet en memorie van toelichting al het belang en mogelijkheden op te nemen van registratie en ontsluiting van de liggingsgegevens van ondergrondse infrastructuur maken we een grote stap in het faciliteren van genoemde opgaven. Wij adviseren hier ook expliciet aandacht aan te besteden bij de eerstvolgende WIBON-evaluatie.

Conclusie

De WIBON biedt kansen om de complexe ondergrondse uitdaging gestructureerd aan te gaan met minder directe én indirecte (uitloop projecten etc) graafschades. Naast het verbeteren van de informatie-uitwisseling vraagt dat ook om een scope aanpassing waarmee de regisseur op de onder- en bovengrond beter in positie kan worden gebracht. Deze ontwikkeling is al enige tijd gaande, maar maakt nog onvoldoende deel uit van de WIBON. Het implementeren van de NPR 7171-2 zou een goede stap eerste stap zijn.

Tegelijkertijd dreigt ook 'overkill' aan administratieve lasten en het op oneigenlijke gronden verbreden van de taak van de gemeenten. Een registratieverplichting voor alle netten op particuliere gronden is niet in verhouding tot de doelstelling van de wet en het neerleggen van de administratieplicht van particuliere netwerken bij de gemeenten brengt onredelijke administratieve en juridische last voor de lokale overheid met zich mee.

Ten slotte, een goede toepassing van de wet vraagt om een intrinsieke motivatie om de wet ook daadwerkelijk toe te passen en te borgen binnen de eigen organisaties. GPKL en Stichting RIONED adviseren om een doordacht implementatieplan (bij voorkeur in samenwerking met het KLO) voor grondroerders, netbeheerders en gebiedsbeheerders.

Onze inbreng puntsgewijs:

1. De registratie van particuliere netten niet verplicht op te leggen aan gemeenten, maar particulieren de mogelijkheid te geven dit te doen via een centraal portaal of de markt (Klic win services).
2. De kosten die voortkomen uit een eventuele (ongewenste) registratie van particuliere netten aan de gemeenten te vergoeden op basis van een herzien en realistisch beeld van de werkelijke kosten en tijdsbesteding.

3. Particuliere kabels en leidingen in particuliere grond alleen verplicht te laten registreren als daar duidelijke gronden voor zijn. Hiertoe dient een door gemeenten gedragen afwegingskader te worden opgesteld.
4. De R aan te passen zodat elk net dat de openbare ruimte doorkruist of raakt zonder voorbehoud geregistreerd moet worden voor minimaal dat deel dat in de openbare ruimte ligt, dus ook als het net grotendeels op eigen terrein ligt.
5. De datakwaliteit meer dwingend voor te schrijven. Wij denken hierbij aan:
  - a. het uiterlijk per volgende herziening van de WIBON verplichten van registratie van de z-coördinaat, met passende overgangstermijnen per sector;
  - b. boringen en persingen voortaan via een machineleesbaar formaat te laten aanleveren;
  - c. de velden Diameter en Materiaal verplicht te stellen;
  - d. Ondersteunende objecten ook verplicht onderdeel te maken en zo nodig het IMKL daarop aan te vullen,
  - e. de registratie van kabels en leidingen te verplichten binnen een x-aantal dagen na feitelijke aanleg (as-built-registratie) en niet pas na realisatie van een allesomvattend project;
  - f. het ontwikkelen van een landelijk portaal voor de melding van afwijkende ligging;
  - g. buitendienstgestelde netwerken expliciet opnemen;
  - h. aansluiten op voorwaarden BGT;
6. De NPR 7171-2 te verankeren in de WIBON. Hierin is vastgelegd hoe we met elkaar communiceren en wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft in het graafproces.
7. Registratie toekomstige werken ter voorkoming van plan/faalschades
8. Scope vergroten met overige assets in de publieke ondergrond.

GPKL en Stichting RIONED geven desgewenst graag toelichting op bovenstaande punten en gaan ook graag met u in overleg om de uitvoeringsregels (RIBON en BIBON) nader in te vullen.

Met vriendelijk groet,

Voorzitter GPKL

S. Adriaansen

Directeur-bestuurder Stichting RIONED

H. Niezen